

מתי חזית הרגעה על זרות?

י"ד באדר - פורים ישנו עם אחד מפזר ומפזר בין העמים

אג הפורים הוא ללא ספק יוצא דופן בין מועדי ישראל. בטרם תמשיכו את הקריאה נסו לברר עם מצמכם מה מבדיל את פורים משאר המגים. ההבדל ניכר כבר במגילת אסתר מצמחה. פורים הוא אג של הגלות, הוא המג המיד המציון אירוע שלא התראש בארץ ישראל או בדרך אליה.

בשנת 586 לפני הספירה (לפני 2,500 שנה בערך) כבשו הבבלים את ירושלים, החריבו את בית המקדש והגלו את אנשי ממלכת יהודה לבבל (אפשר לקרוא על כך בספר מלכים ב' בפרק כה). כ-50 שנה לאחר מכן השתלטו הפרסים על האזור שהיה בשליטת הבבלים, וכל העמים שהיו בשליטת הבבלים, ובהם הגולים מיהודה, עברו לשליטתם של הפרסים. בשונה מהבבלים, המלך הפרסי הראשון פוקרש אפשר לעמים שהיו תחת שלטונו לחזור לארצותיהם ולעבוד את אלוהיהם. המכתב שבו כורש מאפשר לאנשי יהודה לחזור לארצם נקרא "הצהרת כורש". ואכן, היו יהודים שהחליטו לחזור ליהודה ולבנות את בית המקדש השני בירושלים; יהודים אלה מכונים "שבי ציון". היו יהודים שהחליטו להישאר בפרס, וכך נותרה שם קהילה יהודית. סיפור מגילת אסתר מתמקד ביהודים אלה.

קראו את הפסוק הזה:

"ויאמר המן למלך אחשורוש ישנו עם אחד מפזר ומפזר בין העמים בכל מדינות מלכותך ודתייהם שנות מכל עם ואת דתי המלך אינם עשים ולמלך אין שוה להניחם" (אסתר, ג, ח)

ודתייהם שנות - וחוקיהם שונים

דתי המלך - חוקי המלך

ולמלך אין שוה להניחם - לא כדאי למלך להשאירם בחיים

שאלות לדין ולמחשבה

א. ערכו טבלה במחברת וכתבו בה את טענותיו של המן נגד עם ישראל, וממול את דעתכם על ייחודיותו של עם ישראל.

טענותיו המכפישות של המן כלפי עם ישראל	מה בעיניי מייחד את עם ישראל

ב. קראו את הפרשנות הזאת:

”ויאמר המן למלך אחשוורוש ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים בכל מדינות מלכותך ודתיהם שונות מכל עם’ (אסתר ג, ח). כשאנו רוצים לקנות מהם, מיד הם סוגרים עלינו את השווקים ושוחקים עלינו ומכניסין הפקד (הפסד) בממוננו: פעם בשבעה ימים - שבת, לשלושים יום - ראש חודש, בניסן - פסח, בסיוון - עצרת, ויש להם חודש שמפסידים בו את ממונו של העולם: ראש השנה ויום כיפור וחג הסוכות שמונה ימים, כל היום אוכלין ושותין עד רוויה ויוצאים ויושבים ומבדים את המלך.” (על פי מדרש אבא גוריון)

כותב המדרש מרחיב בפרשנותו את דבריו של המן לאחשוורוש. איזה דימוי סטראוטיפי של יהודי יוצר המן בדבריו?
ג. מדוע לדעתכם המן אינו מגלה לאחשוורוש את זהותו של העם שהוא מדבר עליו?

אם על המלך טוב יכתב לאבדם ועשורת אלפים כפר כסף אשקול על ידי עשי המלאכה להביא אל גנזי המלך. ויסר המלך את טבעתו מעל ידו ויתנה להמן בן המדתא האגגי צר היהודים. ויאמר המלך להמן הכסף נתן לך והעם לעשות בו כטוב בעיניך. ויקראו ספרי המלך בחדש הראשון בשלושה עשר יום בו ויכתב ככל אשר צוה המן אל אחשדרפני המלך ואל הפחות אשר על מדינה ומדינה ואל שרי עם ועם מדינה ומדינה ככתבה ועם פלשונו בשם המלך אחשורוש נכתב ונחתם בטבעת המלך. ונשלח ספרים ביד הרצים אל כל מדינות המלך להשמיד להרג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד בשלושה עשר לחדש שבט עשר הוא חדש אדר ושללם לבוז. פתשגן הכתב להנתן דת בכל מדינה ומדינה גלוי לכל העמים להיות עתדים ליום הזה. הרצים יצאו דחופים בדבר המלך והדת נתנה בשושן הבירה והמלך ישבו לשמות והעיר שושן נבוכה. (אסתר ג, ט-טו)

לאבדם - להרגם
אשקול על ידי עשי
המלאכה - אשקול את
הכסף אצל מומחים
במתכות כדי להבטיח
שהשקילה מדויקת
צר - שונא
ויקראו - הוזמנו
אחשדרפני - מושלי
המדינות
הפחות - מושלי מחוזות
במדינה
ונשלח - ויישלחו
פתשגן הכתב - את העתק
המכתבים (ציווה המן)

שאלות לדין ולמחשבה

- א. מהן הסכנות הנשקפות לעם ישראל בגלות על פי הדברים מן המגילה?
- ב. בפסוק האחרון נאמר: "וְהָעִיר שְׁוֹשָׁן נְבוֹכָדָה". ממה לדעתכם נבעה המבוכה? מה ניתן לשער מתוך פסוק זה על היחס של כלל אנשי שושן ליהודים?

קשר משפחתי שחשוב לדעת...

המן האגגי הוא צאצא של בית מלכות עמלק. בספר שמואל א (פרק טו) מסופר כי אָגַג היה מלך עמלק. לפי המסופר בספר דברים (כה, יז-יח), היה עמלק עם של נוודים אשר תקף את בני ישראל כשיצאו ממצרים. בגלל אותה תקיפה ציווה ה' על עם ישראל להחרים את עמלק. בספר שמואל מסופר על מלחמה שהתנהלה בין בני ישראל בהנהגתו של שאול המלך לבין עמלק בהנהגתו של אגג מלכם; שאול ריחם על אגג מלך עמלק, ולא הרג אותו. שמואל הנביא כעס עליו על שלא מילא את הצו האלוהי, והרג בעצמו את אגג העמלקי.

מרדכי היהודי בן יאיר בן שמעי בן קיש איש ימיני גלה מירושלים לבבל אחרי חורבן הבית הראשון. מרדכי קשור לשושלת שאול, קשר המתבטא בשמות אבותיו - קיש ושמעי, שניהם משבט בנימין. הסיפור בספר שמואל מתאר את המאבק בין שאול בן קיש משבט בנימין לבין אגג מלך עמלק. מאבק זה נמשך במגילה בעימות שבין מרדכי בן קיש, צאצא של שושלת שאול, לבין המן האגגי, צאצא של בית מלכות עמלק.

איך שומרים על אחדות הקהילה היהודית ועל ייחודיותה בתפוצות?

חברותא

"משנכנס אדר מרבין בשמחה" - עניינה של השמחה היא הישועה מידי "עמלק" (המן). השמחה באה לידי ביטוי בשתי מצוות של נתינה: משלוח מנות ומתנות לאביונים. מצוות אלו מחזקות את האופי העממי המאחד של השמחה. השמחה צריכה להקיף את כל העם. בפורים מודגשת הערבות ההדדית בקרב העם גם בבחינת תנאי לישועה וגם בבחינת תנאי לשמחת אמת.

אל מול טענתו של המן האגגי, "ישנו עם אחד מפוזר ומפורד", מציעות מצוות הנתינה שמירה על ייחודיותו של העם באמצעות אחדות, שהיא ערבות הדדית ואחריות הדדית. זוהי הסגולה שבכוחה להציל את העם מאיומיה של הגלות. עיקר השמחה איננה בעליצות המבטאת את הניצחון והנקמה כלפי חוץ, אלא דווקא בחיזוק הרגשת היחד של בני העם ובחמלה שהם חומלים זה על זה.

(על פי פרופ' אליעזר שביד, "הסתר הפנים" הכפול - פורים, חגה של הגלות", ספר מחזור הזמנים: משמעותם של חגי ישראל, עם עובד תשמ"ד, עמ' 124-125)

מוטב לאדם להרבות במתנות אביונים מלהרבות בסעודתו ובשלוח מנות לרעיו. שאין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים. שהמשמח לב האומללים האלו דומה לשכינה, שנאמר להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים.

(הרמב"ם, משנה תורה, הלכות מגילה, פרק ב, יז)

שאלות לדין ולמחשבה

- א. איזה היבט של פורים בא לידי ביטוי בשני המקורות שלפניכם?
- ב. כיצד מצוות חג הפורים מגנות על העם היהודי מאיומיה של הגלות?
- ג. האם אתם מרגישים קשר או ערבות ליהודים החיים בארצות אחרות?
- ד. האם מצוות פורים תורמות לחברה הישראלית כיום? אם כן, כיצד? נמקו.
- ה. מדברי הרמב"ם עולה המחויבות של עם ישראל כלפי הגרים. הסבירו מצווה זו לאור הניסיון ההיסטורי של העם היהודי.
- ו. חשבו על הגרים החיים במדינת ישראל (עובדים זרים לדוגמה). עצבו כרזה הקוראת ליחס מכבד ושוויוני לגר ברוח התרבות היהודית. על הכרזה לכלול ציור וסיסמה.

יוצאים לדרך

חשבו מה המשמעות של מצוות הנתינה בפורים בעיצוב ובחיזוק הקשר בין יהודים חיים בישראל ליהודים חיים בתפוצות.

הכינו משלוח מנות סמלי (ברכה, ציור, אלבום תמונות כיתתי ובו תמונות ילדי הכיתה מחופשים בפורים). מצאו בעזרת המורה קהילה יהודית ברחבי העולם שתשמח להחליף אתכם משלוח מנות דומה על מנת לחוות את אחדות העם היהודי ואת הערבות ההדדית בין יהודים חיים בארץ ויהודי התפוצות.